שנאמר שם שהעדים צריכים להיות **בְּנֵי חוֹרִין וּבְנֵי בְּרִית, בְּנֵי חוֹרִין** הכוונה **לְמַעוּטֵי עֲבָדִים** כנענים שפסולים לעדות, **וּבְנֵי בְּרִית** הכוונה **לְמַעוּטֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים** שפסולים לעדות. **וּצְרִיכָא** להשמיע פסול עדות הן בגוי והן בעבד כנעני, **דְּאִי אַשְׁמְעִינַן** – שאם היתה משמיעה פסול **עֶבֶד** בלבד, היה מקום לומר שלכך פסול **מִשּׁוּם דְּאֵין לוֹ יָחֵם** – שאינו מתייחס אחר אבותיו ונחשב כבהמה ואינו מקפיד על שקר, **אֲבָל נָכְרִי דְּיֵשׁ לוֹ יָחֵם, אֵימָא לֹא** פסול לעדות. **וְאִי אַשְׁמְעִינַן** – ואם היתה משמיעה פסול **נָכְרִי** בלבד, היה מקום לומר שלכך פסול **מִשּׁוּם דְּלֹא שַׁיָּיךְ בְּמִצְוֹת, אֲבָל עֶבֶד דְּשַׁיָּיךְ בְּמִצְוֹת** כאשה, **אֵימָא לֹא** פסול לעדות. **לכך צְרִיכָא** להשמיע הפסול בשניהם:

שנינו במשנה: **וְהַנָּשִׁים בִּכְלָל הַנֶּזֶק:**

מבררת הגמרא: **מַנְהֲנֵי מִילֵּי** – מנין למדים מהפסוק שדין האשה שוה לדין האיש. **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, וְכֵן תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אָמַר קְרָא** לגבי הגוזל ונשבע לשקר (במדבר ה ו) **'אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטֹּאת',** הרי שאף האשה צריכה כפרה על שנשבעה לשקר, ומכאן **שֶׁהַשָּׁוָה הַכָּתוּב אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל עוֹנְשִׁין שֶׁבַּתּוֹרָה** – לכל העבירות שיש עליהם עונשים, שאף הנשים מוזהרות עליהם.

דְּבֵי רַבִּי אֶלְעָזָר תָּנָא לימוד נוסף, נאמר בתחילת כל דיני הנזיקין (שמות כא א) **'וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם'** - והיינו לפני בני ישראל הן אנשים והן נשים, ומכאן **שֶׁהַשָּׁוָה הַכָּתוּב אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל דִּינִין** – דיני ממונות **שֶׁבַּתּוֹרָה.**

דְּבֵי חִזְקִיָּה וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי תָּנָא, אָמַר קְרָא לגבי שור שהמית אדם (שמות כא כט), **'וְהַמִּית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת',** הרי שאף על הריגת האשה חייבים בעלי השור לשלם כופר, ומכאן **שֶׁהִשְׁוָה הַכָּתוּב אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל מִיתוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה.**

הגמרא מבארת שיש צורך בשלשת הלימודים האלו, ואין ללמוד אחד מהשני: **וּצְרִיכָי, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן קַמַּיְיתָא** – שאם היה נאמר רק הפסוק הראשון לגבי חיוב קרבן על שנשבעה לשקר, היה מקום לומר **הָתָם הוּא דְּחָמְנָא עֲלָהּ** – שדווקא שם חסה התורה עליה, **כִּי הֵיכִי דְּתֶהֱוֵי לָהּ כַּפָּרָה** על שנשבעה לשקר, **אֲבָל** לענין **דִּינִין** יש לומר שרק **אִישׁ דְּבַר מַשָּׂא וּמַתָּן** שדרכו לישא וליתן עם הבריות, **אִין** – חלים עליו דיני ממונות, **אַף אִשָּׁה** שאין דרכה במשא ומתן, **לֹא** נאמרו בה דינים אלו. **וְאִי אַשְׁמְעִינַן** רק הפסוק השני לענין **דִּינִין,** היה מקום לומר שרק בדיני ממונות שוה האשה לאיש, **כִּי הֵיכִי דְּתֶהֱוֵי לָהּ חִיּוּתָא** – כדי שלא יתרחקו ממנה העוסקים במסחר ויסכימו למכור לה צרכי מחייתה, **אֲבָל** לענין **כַּפָּרָה** יש לומר שרק **אִישׁ דְּבַר מִצְוָה** – שחייב בכל המצוות, **אִין** – רצתה התורה שתהיה לו כפרה, אך **אִשָּׁה דְּלַאו בַּת מִצְוָה** – שאינה חייבת בכל המצוות, **לֹא** נאמר בה כפרה.

וְאִי אַשְׁמְעִינַן הָנֵי תַּרְתֵּי – ואם היה נאמר שני הפסוקים הראשונים, לענין כפרה על העבירות, ודיינין, היה מקום לומר, **הָתָם** לגבי קרבן לכך האשה שוה לאיש, **מִשּׁוּם כַּפָּרָה, וְהָכָא** לגבי דיינין **מִשּׁוּם חִיּוּתָא, אֲבָל לְעִנְיַן קְטָלָא** – אך לענין הריגתה על ידי השור, יש לומר שרק **אִישׁ דְּבַר מִצְוָה** – שחייב בכל המצוות, ובהריגתו שוב אינו יכול לקיימם, לכך חייב **לְשַׁלֵּם כּוֹפֶר** עליו, אך **אִשָּׁה** שאינה חייבת בכל המצוות, **לֹא.**

וְאִי אַשְׁמְעִינַן רק הפסוק האחרון לענין **כּוֹפֶר,** היה מקום לומר שרק שם חייב על האשה, **מִשּׁוּם דְּאִיכָּא אִיבּוּד נְשָׁמָה** – לפי שהאשה מתה, ועל מיתת האשה חסה התורה, **אֲבָל הָנֵי תַּרְתֵּי** – אך שני הקודמים **דְּלֵיכָא** בהם **אִיבּוּד נְשָׁמָה, אֵימָא לֹא** תהיה האשה שוה בהם. **לכך צְרִיכָא** לכל שלשת הפסוקים:

נאמר במשנה: **הַנֵּזֶק וְהַמַּזִּיק בְּתַשְׁלוּמִין:**

אִתְּמַר, פָּלְגָא נְזָקָא – חצי הנזק שחייבה התורה על נגיחת שור תם, **רַב פָּפָּא אָמַר, מָמוֹנָא** – חיוב ממון הוא ולא קנס, ואם יודה בבית דין על הנגיחה קודם שיבואו עדים, יחייבוהו על פי הודאתו, ככל הודאת בעל דין בדיני ממונות שחייב עליה. **וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר,** חיוב **קְנָסָא** הוא, ואם יודה קודם שיבואו עדים יפטרוהו בית דין בהודאתו, שה'מודה בקנס פטור'.

וסברת מחלוקתם: **רַב פָּפָּא אָמַר מָמוֹנָא, קָסָבַר סְתָם שְׁוּרִים לַאו בְּחֶזְקַת שְׁמִיר קָיְימִי** – שבדרך כלל השוורים מטבעם אינם בחזקת שמורים שלא לנגוח, אלא יש להם נטיה לנגוח, ולכך חובה על הבעלים לשמור שלא ינגחו כבר בתחילה, **וּבְדִין הוּא** – ומן הדין היה צריך להיות שאם לא שמרוהו הבעלים ונגח, **דְּכֻלֵּי לְשַׁלּוּמֵי כּוֹלֵיהּ** – שיצטרך לשלם את כל הנזק, **וְרַחֲמָנָא הוּא דְּחָסָם עֲלֵיהּ** – אלא שהתורה חסה עליו לשלם חצי נזק בלבד, משום **דְּאַבְּתֵי לֹא אִיַּיעַד תּוֹרֵיהּ** – שעדיין לא הועד השור ולא התרו בבעליו. ונמצא שחצי הנזק ממון הוא ולא קנס.

וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר קְנָסָא, קָסָבַר סְתָם שְׁוּרִים בְּחֶזְקַת שְׁמִיר קָיְימִי – שבדרך כלל השוורים בחזקת שמורים שלא לנגוח שאין להם נטיה לכך, **וּבְדִין הוּא דְּלֹא לְשַׁלֵּם כְּלָל** – ומן הדין היה צריך להיות שיהיו פטורים לשלם על הפעמים הראשונות, שלא ידע ששורו נוגח שיהיה צריך לשמור עליו, **וְרַחֲמָנָא הוּא דְּקָנְסֵיהּ** – אלא שהתורה שקנסה אותו **כְּי הֵיכִי דְּלִנְמֵרֵיהּ לְתוֹרֵיהּ** – כדי שישמור על שורו כבר מתחילה.

הגמרא מביאה ראיה מהמשנה: **תָּנַן** במשנתינו, **הַנֵּזֶק וְהַמַּזִּיק בְּתַשְׁלוּמִין.** ולכאורה הכוונה על נגיחת שור תם, שכיון שמשלם חצי נזק בלבד נמצא שהניזק מפסיד ומשתתף בתשלומי הנזק. **וּבִשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר פָּלְגָא נְזָקָא מָמוֹנָא, הַיְינוּ דְּשַׁיָּיךְ נֵיזֵק בְּתַשְׁלוּמִין** – מובן שבאופן זה משתתף אף הניזק בתשלומי הנזק, שכן מן הדין היה צריך לקבל את מלא הנזק אלא שהתורה חסה על המזיק ופטרתו. **אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר שְׁפָלְגָא נְזָקָא קְנָסָא** הוא, **הַשְׁתָּא דְּלַאו דִּידֵיהּ שָׁקֵיל** – הלא עתה אף את מה שלא היה מגיע לו קיבל, **בְּתַשְׁלוּמִין אִיתֵּיהּ** – וכי שייך לומר עליו שהוא משתתף בנזק, הלא אינו מפסיד ממה שהיה מגיע לו כלום. ומוכח שחיוב ממון הוא ולא קנס.

דוחה הגמרא: **לֹא נִצְרְכָא** – אין כוונת המשנה על מה שמשלם חצי נזק ולא נזק שלם, **אֶלָּא** הכוונה **לִפְחַת נְבֵילָה** – למה שמפסיד הניזק אם נפחתה הנבילה בין הנגיחה להעמדה בדין, שאין משלם המזיק אלא כפי שהיתה שוה בשעת הנגיחה. ונמצא שאף את החצי נזק שזיכתה לו התורה, אינו מקבל בשלמות, ובזה שותף הוא בנזק.

מקשה הגמרא: **פִּחַת נְבֵילָה, הָא תָּנָא לֵיהּ רֵישָׁא** – הלא דין זה של פחת נבילה יש ללמוד ממה שנאמר במשנה לעיל (ט:) 'חבתי בתשלומי נזקו', וביארה הברייתא שמה שנאמר **'תַּשְׁלוּמֵי נֶזֶק', מְלַמֵּד שֶׁהַבְּעָלִים מְצַפִּלִּין בִּנְבֵילָה,** והיינו שהבעלים הם שמפסידים במה שנפחתה הנבילה.

מתרצת הגמרא: **חָדָא** – משנה אחת מחדשת דין זה **בְּתָם, וְחָדָא** – והשנייה מחדשת דין זה **בְּמוּעָד. וּצְרִיכָא** להשמיע בשניהם, **דְּאִי אַשְׁמְעִינַן בְּתָם,** היה מקום לומר, שלכך הקילה התורה על המזיק, **מִשּׁוּם דְּאַבְּתֵי לֹא אִיַּיעַד** – שעדיין השור לא נעשה מועד, והקילה התורה בתשלומיו, **אֲבָל מוּעָד אֵימָא לֹא** יהיה הפחת נבילה של הניזק אלא של המזיק. **וְאִי אַשְׁמְעִינַן בְּמוּעָד,** היה מקום לומר שלכך הקילה התורה במועד **מִשּׁוּם דְּקָא מְשַׁלֵּם כּוֹלֵיהּ** – כיון שמשלם נזק שלם, ואין להחמיר אף שישלם את הפחת, **אֲבָל תָּם** שאינו משלם אלא חצי נזק, **אֵימָא לֹא** יפסיד הניזק את פחת הנבילה, **לכך צְרִיכָא** להשמיע בשניהם.

ראיה נוספת: **תָּא שְׁמַע,** ממה ששנינו במשנה (לקמן טז:), **מַה בֵּין תָּם לְמוּעָד, שֶׁהַתָּם מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק** והתשלום הוא **מִגּוּפוֹ** של השור ולא משאר הנכסים, **וּמוּעָד מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הָעֶלְיָיה** – מהקרקע המעולה שבנכסיו. **וְאִם אִיתָא** שפלגא נזקא קנסא, **לִיתְנֵי נַמֵּי הָא** – שתכתוב המשנה אף חילוק זה, **שֶׁהַתָּם אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ** לפי שאינו אלא קנס, ואילו **מוּעָד מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ,** שהרי תשלום שור מועד ממון הוא. ובהכרח אף תשלום חצי הנזק ממון הוא.

המשך בעמוד קכב

דוחה הגמרא: אכן פלגא נזקא קנסא, **וְתָנָא וְשַׁיֵּיר** – המשנה כתבה כמה חילוקים, והשאירה כמה חילוקים שלא כתבה, ואין להוכיח מכך. שואלת הגמרא: הלא בדרך כלל אין משיירת המשנה דבר אחד בלבד, **וּמַאי שַׁיֵּיר דְּהַאי שַׁיֵּיר** – מה החילוק הנוסף ששיירה המשנה. משיבה הגמרא, **שַׁיֵּיר חֲצִי כּוֹפֶר** – שהמועד להרוג אדם משלם כופר שלם, ואילו התם פטור מלשלם אף חצי כופר.

דוחה הגמרא: **אִי מְשׁוּם** ששיירה המשנה לְ**חֲצִי כּוֹפֶר, לַאו שַׁיּוּרָא הוּא** – אין זה שיור, שלכך לא חילקה המשנה כן, משום ש**הָא מַנִּי** – מיהו התנא של המשנה, **רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הִיא, דְּאָמַר תָּם מְשַׁלֵּם חֲצִי כּוֹפֶר,** ונמצא ששניהם משלמים כופר, וחילוק זה שהתם משלם חצי כופר והמועד כופר שלם לא הוצרכה המשנה לכתוב, שנכלל במה שאמרה שמועד משלם נזק שלם ותם חצי נזק.

ראיה נוספת: **תָּא שְׁמַע,**

ממה ששנינו (כתובות מא.), אם הודה אדם בבית דין ואמר חֵמִית שׁוֹרִי אֶת פְּלוֹנִי, אוֹ שהמית את שׁוֹרוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי, חֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם עַל פִּי הודאת עַצְמוֹ את תשלום הכופר שחייב על הריגת אדם, ואת תשלום הנזק על הריגת שור. וּמַאי לָאו – האם אין הברייתא עוסקת אף בְּתָם, שחייב לשלם על פי הודאתו חצי כופר על הריגת אדם, וכדעת רבי יוסי הגלילי, וחצי נזק על הריגת שור, ומבואר שתשלום חצי הנזק ממון הוא ולא קנס, ולכך חייב על הודאתו.

דוחה הגמרא: לֹא – הברייתא אינה מדברת בתם, אלא בְּמוּעָד, ולכך משלם על פי הודאתו שממון הוא ולא קנס. מקשה הגמרא, אֲבָל תָּם מַאי יהיה דינו, הָכִי נַמִּי דְּאֵין מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ, אִי הָכִי יקשה, אַדְּתָנֵי סֵיפָא – מדוע הוצרך התנא לכתוב בסיפא, חֵמִית שׁוֹרִי אֶת עַבְדּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי אֵין מְשַׁלֵּם שלשים של עבד עַל פִּי הודאת עַצְמוֹ, לפי שקנס הוא, לְפַלּוֹג וְלֵיתְנֵי בְּדִידֵיהּ – היה יכול התנא לחלק אף באותו אופן האמור ברישא, דהיינו בשור שהמית שור אחר, שאף בו יש אופן שאינו משלם על פי עצמו, ויכתוב כך, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שמשלם על פי עצמו, בְּמוּעָד, אֲבָל בְּתָם אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ. וממה שנקט התנא בסיפא אופן אחר, משמע שאכן באופן שהמית השור שור אחר משלם על פי עצמו הן בתם והן במועד, ומוכח שתשלום חצי הנזק ממון הוא ולא קנס.

דוחה הגמרא: אף אם חצי הנזק קנס הוא, לא רצה התנא לכתוב החילוק בין תם למועד, לפי שכּוּלָּהּ בְּמוּעָד קָמַיְירִי - כל הברייתא מדברת בדיני שור המועד, כלומר שרצה התנא להשמיע החילוקים שיש בשור מועד.

הגמרא מביאה ראיה מברייתא אחרת שפלגא נזקא ממונא: תָּא שְׁמַע, ששנינו בברייתא, זֶה הַכְּלָל, כָּל הַמְשַׁלֵּם יוֹתֵר עַל מַה שֶּׁהִזִּיק, הרי זה קנס וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ. מַאי לָאו – האם לא נדייק מדברי הברייתא, שמשמע, הָא אם אינו משלם אלא פָּחוֹת מִמַּה שֶּׁהִזִּיק, וכגון חצי נזק, הרי זה ממון וּמְשַׁלֵּם על פי עצמו, הרי שחצי הנזק ממון הוא ולא קנס.

דוחה הגמרא: לֹא – אין לדייק שכל המשלם פחות ממה שהזיק משלם על פי עצמו, אלא כך יש לדייק, הָא אם אינו משלם אלא כַּמָּה שֶּׁהִזִּיק, וכגון שור מועד שמשלם נזק שלם, מְשַׁלֵּם על פי עצמו.

מקשה הגמרא: אֲבָל אם אינו משלם אלא פָּחוֹת ממה שהזיק, מַאי יהיה דינו, הָכִי נַמִּי דְּלֹא מְשַׁלֵּם על פי עצמו, אִי הָכִי יקשה, אַדְּתָנֵי – מדוע כתבה הברייתא זֶה הַכְּלָל כָּל הַמְשַׁלֵּם יוֹתֵר עַל מַה שֶּׁהִזִּיק אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ, לֵיתְנֵי – היתה צריכה לכתוב כך, זֶה הַכְּלָל כָּל שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם כַּמָּה שֶּׁהִזִּיק אינו משלם על פי עצמו, דְּמַשְׁמַע בלשון זה פָּחוֹת ממה שהזיק וּמַשְׁמַע אף יוֹתֵר ממה שהזיק, שבשניהם אינו משלם על פי עצמו. מסיקה הגמרא, אכן תְּיוּבְתָא – קשה מכאן על רב הונא בריה דרב יהושע הסובר שפלגא נזקא קנסא.

פוסקת הגמרא: וְהִלְכְתָא פַּלְגָא נִזְקָא קְנָסָא. מקשה הגמרא, תְּיוּבְתָא וְהִלְכְתָא – הלא אמרנו שמדברי הברייתא קשה על שיטה זו, ואיך פוסקים אנו כן להלכה. מתרצת הגמרא, אֵין – אכן כך הוא, שהרי מַעֲמָא מַאי הַוְיָא תְּיוּבְתָא, מִשּׁוּם דְּלֹא קָתָנֵי בברייתא כל שאינו משלם כְּמוֹ שֶׁהִזִּיק, ועל זה יש להשיב, שלכך לא כתבה הברייתא כן, משום שלֹא פְּסִיקָא לֵיהּ – שאין הדבר ברור שכל תשלום שאינו כמו שהזיק הרי הוא קנס ואינו ממון, שבֵּין דְּאִיכָּא בכלל הנזקים שאינו משלם עליהם כמו שהזיק, תשלום חֲצִי נֶזֶק צְרוּרוֹת – שמשלם על נזקי הבהמה שהתיזה צרורות בדרך הילוכה והזיקה על ידם, דְּהִלְכְתָא גְּמִירָא לָהּ – שכן מקובל הלכה למשה מסיני שמשלם רק חצי נזק, ונאמר בהלכה למשה מסיני דְּמָמוֹנָא הוּא, מִשּׁוּם הָכִי לֹא קָתָנֵי – לכך לא כתבה הברייתא לשון זה שמשמעותו שכל תשלום שאינו כמו שהזיק אלא פחות ממנו אינו משלם על פי עצמו, שהרי חצי נזק של צרורות אינו כן, ומכל מקום חצי הנזק של קרן יש לומר שאינו משלם על פי עצמו לפי שקנס הוא.

וְהַשְׁתָּא דְּאָמְרַתְּ – ועתה שנפסקה ההלכה שפַּלְגָא נִזְקָא קְנָסָא, הַאי כַּלְבָּא – כלב דְּאָכַל אִימְּרֵי – שאכל כבשים שאין דרכו בכך, וְכֵן שׁוֹנְרָא – חתול דְּאָכְלָה תַּרְנְגוֹלָא, נזק מְשׁוּנֶּה הוּא והרי זה תולדה של קרן שמשלם רק חצי נזק בפעמים הראשונות, וְלֹא מַגְבִּינַן – ואין גובים בית דין תשלומים אלו בְּבָבֶל, לפי שאין שם סמובים ומומחים ואינם יכולים לדון דיני קנסות. וְהָנֵי מִילֵּי בְּרַבְרְבֵי – בכבשים ותרנגולים גדולים, אֲבָל בְּזוּטְרֵי – אך אם היו קטנים, אוֹרְחֵיהּ הוּא – דרך הכלב והחתול לאוכלם, ותולדה של שן הוא, שאוכלת אותם להנאתה, וחייב נזק שלם, וגובין אותם בבבל כדין נזקי שן שממון הם ולא קנס. וְאִי תָּפֵס הנזק מטלטלים מהמזיק, לֹא מַפְקִינַן מִינֵּיהּ – אין מוציאים אותם מידו.

וְאִי לא תפס הנזק אלא שֶׁאָמַר לבית דין קַבְּעוּ לִי זִימְנָא דַּאֲזִלִינָא – תקבעו למזיק זה זמן מוגבל שבו ילך לְאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל, ששם יש סמוכים ומומחים, וידונו אותו שם, קָבְעִינַן לֵיהּ – בית דין קובעים להם זמן. וְאִי לֹא אָזֵיל – ואם לא רצה המזיק ללכת לארץ ישראל עד שעבר הזמן, מְשַׁמְּתִינַן לֵיהּ – מנדים אותו.

וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – ובין אם ביקש הנזק שיקבעו למזיק זמן ללכת לארץ ישראל ובין אם לא ביקש, מתרים בו שיהרוג את הכלב או החתול, ואם לא עשה כך, מְשַׁמְּתִינַן לֵיהּ – מנדים אותו עַד דְּמְסַלֵּק חֲזִיקָא – שיהרוג את המזיק. ודין זה נלמד מִדְּרַבִּי נָתָן, דְּתַנְיָא רַבִּי נָתָן אוֹמֵר מְנַיִן שֶׁלֹּא יִגְדֹּל אָדָם כֶּלֶב רַע בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְאַל יַעֲמִיד סוּלָּם רָעוּעַ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, תַּלְמוּד לוֹמַר לגבי דין עשיית מעקה לגג (דברים כב ח), 'לֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ', והיה צריך שיהיה כתוב 'לא תשים דמים בגגך', וממה שכתוב 'בביתך' יש לדרוש על כל היזק המצוי בביתו שמוזהר עליו לסלקו:

משנה

משנתינו חוזרת לעסוק באבות נזיקין, ומפרטת מי הם התמים ומי הם המועדים.

חֲמִשָּׁה תַּמִּין – ישנם חמשה נזקי בהמה שאינה מורגלת בהם ומשלמת רק חצי נזק, וַחֲמִשָּׁה מוּעָדִין – נזקים שהיא מורגלת בהם ומשלמת נזק שלם. אלו הן החמשה תמין: הַבְּהֵמָה אֲיָנָהּ מוּעֶדֶת לֹא לִינַּח בקרן, וְלֹא לִינּוֹחַ – להזיק על ידי דחיפת גופה, וְלֹא לִשְׁוֹךְ בשיניה, וְלֹא לְרַבּוֹץ על הכלים בכוונה לשוברם, וְלֹא לִבְעֹט ברגליה בחפץ בכוונה לשוברו. ואלו הן החמשה מועדין: הַשֵּׁן מוּעֶדֶת לֶאֱכוֹל אֶת הָרָאוּי לָהּ – מאכלים שרגילה בהם, הֶרֶגֶל מוּעֶדֶת לִשְׁבּוֹר כלים בְּרֶגֶל הֵילּוֹכָהּ, וְשׁוֹר חַמּוּעָד – שהורגל ליגח בקרנו, וְשׁוֹר תם הַמַּזִּיק בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק, ודינו כמועד לשלם נזק שלם, וְהָאָדָם שהזיק משלם לעולם נזק שלם.

המשנה מוסיפה עוד מועדים: הַזֹּאֵב, וְהָאֲרִי, וְהַדּוֹב, וְהַנָּמֵר, וְהַבַּרְדְּלָס, וְהַנָּחָשׁ, הֲרֵי חיות אֵלּוּ מוּעָדִין מתחילת ברייתן בכל אופן שיזיקו ואין להם דין תם. רַבִּי אֶלְעָזָר חולק וְאוֹמֵר שבְּזְמַן שֶׁהֵן [–חיות אלו] בְּנֵי תַרְבּוּת – שנתגדלו בבית אדם ומלמדם שלא יזיקו, אֵינָן מוּעָדִין מתחילתן ובשלש פעמים ראשונות משלמין חצי נזק. וְהַנָּחָשׁ מוּעָד לְעוֹלָם גם לדעת רבי אלעזר, אפילו כשהוא בן תרבות:

גמרא

הגמרא מקשה סתירה בדברי המשנה: מִדְּקָתָנֵי הַשֵּׁן מוּעֶדֶת לֶאֱכוֹל ומשלמת נזק שלם, מִכְּלָל [–משמע] דְּבַחֲצַר הַנִּיזָּק עָסְקִינַן – שהמשנה עוסקת בנזק שאירע בחצר הניזק, שהרי אין חיוב תשלומין על נזקי שן ברשות הרבים, וְקָתָנֵי בתחילת המשנה שהבְּהֵמָה אֵינָהּ מוּעֶדֶת לא ליגח ולא ליגוף, לענין לְשַׁלֵּם כּוּלֵּיהּ – שאינה משלמת נזק שלם, אֲבָל חֲצִי נֶזֶק מְשַׁלֶּמֶת, ומסתבר שכל המשנה מדברת ברשות אחת, ואם כן מוכח שמשנתינו סוברת שאף בחצר הניזק משלמים על נזקי קרן רק חצי נזק, מַנִּי – כדעת מי נאמר דין זה, רַבָּנָן הִיא, דְּאָמְרִי מְשׁוּנֶּה קֶרֶן – כל נזקי קרן המשונה ותולדותיה שנעשו בַּחֲצַר הַנִּיזָּק, חֲצִי נֶזֶק הוּא דְּמְשַׁלֵּם, כדין קרן תמה ברשות הרבים. אֵימָא סֵיפָא, שמונה המשנה חמשה מועדים ובתוכם שׁוֹר הַמּוּעָד, וְשׁוֹר תם הַמַּזִּיק

המשך בעמוד קכב

בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק, וְהָאָדָם, ומבואר ששור המזיק ברשות הניזק משלם נזק שלם גם בנזקי קרן תמה, ואם כן **אָתָאן** [–באנו] **לְדעת רַבִּי טַרְפוֹן** **דְּאָמַר מְשׁוּנֶּה קֶרֶן בַּחֲצַר הַנִּיזָּק נָזִק שָׁלֵם הוּא דְּמְשַׁלֵּם.** וכי יתכן שהרי**ְשָׁא** של המשנה היא כר**ַבָּנָן** וה**סֵיפָא** כר**ַבִּי טַרְפוֹן**.

משיבה הגמרא: **אֵין** – אכן כך נשנתה משנתינו, **דְּהָאָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה, שְׁנִינָא** – חריף, **שְׁבוֹק מַתְנִיתִין** – הנח מלטרוח ליישב את המשנה לפי תנא אחד, **וְתָא אַבַּתְרָאֵי** – ותלך אחרי, כלומר תפרש כמוני שאני מעמיד את הרי**ְשָׁא** כדעת ר**ַבָּנָן** וְאת ה**סֵיפָא** כדעת ר**ַבִּי טַרְפוֹן**.

הגמרא מביאה תירוץ אחר: **רַבִּי אֶלְעָזָר מְשַׁמֵּיהּ דְּרַב אָמַר,**